

Sisekaitseakadeemia

Päästekolledž

Nikita Groznov

SUITSETAMISEST ALGUSE SAANUD TULEKAHJUDE ENNETAMINE

Lõputöö

Juhendaja:

Kadi Luht, MA

Kaasjuhendaja:

Kairi Pruul

Tallinn 2014

ANNOTATSIOON

Kolledž: Päästekolledž	Kuu ja aasta:
Töö pealkiri: Suitsetamisest alguse saanud tulekahjude ennetamine	
Töö pealkiri vene keeles : Предотвращение пожаров начавшихся по причине курения	
Töö autor: Nikita Groznov	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte: Antud lõputöö on kirjutatud teemal "Suitsetamisest alguse saanud tulekahjude ennetamine". Lõputöö põhiosa pikkuseks on 35 lehekülge. Lõputöö sisaldab 3 tabelit ja 10 joonist. Töö on kirjutatud eesti keeles ja võõrkeelne kokkuvõte vene keeles.</p> <p>Eestis on endiselt probleemiks suitsetamisest alguse saanud tulekahjud ja sellest tulenevad tagajärjed. Näiteks 2013 a. hukkus hooletu suitsetamise tõttu 22 inimest ja puhkes 148 tulekahju.</p> <p>Käesoleva lõputöö eesmärk on töötada välja ettepanekud ennetustöö tõhustamiseks suitsetamisest alguse saanud tulekahjude puhul.</p> <p>Lõputöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis annab autor ülevaate ennetusteooriatest ning suitsetamise levikust Eestis . Teises peatükis autor teostab empiirilise uuringu. Kolmandas peatükis teeb järeldused ja ettepanekud antud valdkonnas ennetustöö tõhustamiseks.</p>	
Võtmesõnad: ennetustöö, suitsetamine, suitsetamisest alguse saanud tulekahjud, suitsetamisest alguse saanud tulekahju tekitaja profiil, sotsiaalreklaam	
Võõrkeelsed võtmesõnad: превентивная работа, курение, пожар начавшийся по причине курения, профиль виновника пожара начавшегося по причине курения, социальная реклама	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Ain Karafin	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Kadi Luht	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1.ENNETUSTEOORIAD JA STATISTIKA	7
1.1. Ennetustöö teoreetiline käsitus	7
1.2.Suitsetamisest alguse saanud tulekahjude statistika Eestis.....	11
1.3.Suitsetamisest alguse saanud tulekahjude statistika USAs.....	12
1.4. Suitsetamise levimus ja keskmine suitsetaja Eestis	15
1.5.Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja osakaal.....	18
2. EMPIIRILINE UURIMUS.....	21
2.1.Uurimismetoodika	21
2.2.Ennetustegevus suitsetamisest alguse saanud tulekahjude vähendamiseks Eestis	22
2.3.Ohustatud sihtrühma määramine	23
2.4.Reklaamplakatide mõju analüüs	25
3.JÄRJELDUSED JA ETTEPANEKUD	29
3.1.Järgeldused	29
3.2.Ettepanekud	30
KOKKUVÕTE	32
PEZIOME	33
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	34
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	35
LISA 1. USA sotsiaalreklaam „Sigaret ei tea, millal sa magama jääd!“	36
LISA 2. Valgevene sotsiaalreklaam „Väike sigaret—suur häda!“	37
LISA 3. Küsimustik	38
LISA 4. Võimalik tuleviku sigaretipaki kujunduse lahendus	40

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

Suitsetamine on sõltuvushaigus, mis on fikseeritud diagnoosina rahvusvahelises haiguste klassifikatsioonis. See seisneb tubaka põletamises ja suitsu sissehingamises suu kaudu. (Normet 2014)

EU STANDART – Standardid EN 12863 (Standardne katsemeetod sigarettide süütamisvõime hindamiseks) ja EVS-EN 16156, mis reguleerivad sigarettide põlemiskiirust.

EKI – Eesti Konjunktuuriinstituut

SISSEJUHATUS

Tulesurmade peamiseks tekkepõhjuseks on hooletus suitsetamisel. Hooletust suitsetamisest alguse saanud tulekahjud põhjustavad inimestele raskeid vigastusi ning ulatuslikku varalist kahju hoonete põlemisel. Ajavahemikul 2011-2013a.aastate tulekahjude statistika kohaselt oli 45 % tulekahjudes hukkamise põhjuseks hooletus suitsetamisel. 2011.a hukkus hooletu suitsetamise tagajärjel 30 inimest ja 2013.a 22 inimest. Eelpool nimetatud põhjusel saab igal aastal vigastusi 30-50 inimest. Tulekahju tagajärjel tekkinud põletushaavade ravi on pikaajaline ning kulukas. Hoonete põlengust tekkinud varalise kahju suurus oli 2011.a Päästeameti andmetel 22,4 miljonit eurot. Tulekahjudes hukkunute suhtarv on Eestis võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega väga kõrge. Eestis oli tulekahjude tagajärjel hukkunute suhtarv 2013.a 100 000 elaniku kohta 3,56 inimest (2012.a 4,07 inimest). Lääne-Euroopa riikides on tulekahjus hukkunute suhtarv 100 000 elaniku kohta vahemikus 0,5-1,5 inimest. Seega on tulekahjus hukkunute suhtarv Eestis üle kahe korra kõrgem kui Lääne-Euroopa riikides. Seetõttu nõuab suitsetamisest alguse saanud tulekahjude vähendamine Eestis kõrgendatud tähelepanu. (Laaniste 2009)

Tulesurmade edaspidiseks vältimiseks tuleb analüüsida tulekahjude tekkepõhjuseid ning otsida välja need valdkonnad, kus saaks ennetustööd tõhusamalt teha. On teada, et tuleõnnetusse sattumise riski suurendab oluliselt alkoholi või narkootikumide tarbimine ja suitsetamine. (Possible impairment...17.02.14)

Kõikide riskide maandamiseks oleks vaja tõsta inimeste teadlikkust. Autor on nõus, et inimeste teadlikkuse kasv aitab vähendada erinevaid õnnetussurmasid. Samas see tagab seda, et elanikkond peab lugu ja iseseisvalt täidab erinevaid ohutusnõudeid, millega vähendatakse riski sattuda tulesurma ohvriks. (Turvalisuspoliitika 2012)

Lõputöö eesmärk on töötada välja ettepanekud ennetustöö tõhustamiseks suitsetamisest alguse saanud tulekahjude puhul. Autori andmetel pole varem seda teemat lõputöös käsitletud.

Lähtuvalt eesmärgist püstitas autor lõputöö koostamise järgmised uurimisülesanded:

- anda ülevaade ennetustöö meetmetest ning teooriatest;

- selgitada välja suitsetaja profiil ja hooletust suitsetamisest alguse saanud tulekahju tekitaja profiil ning eelneva alusel selgitada välja ennetustöö sihtrühm;
- töötada välja konkreetsete sihtrühmade vajadusi arvestades ettepanekud ennetustöö tõhustamiseks suitsetamisest alguse saanud tulekahjude korral.

Uurimismeetoditena kasutab autor oma lõputöös dokumendianalüüsi, statistilist andmeanalüüsi ja küsitlust ohustatud sihtrühma hulgas.

1.ENNETUSTEOORIA JA STATISTIKA

1.1. Ennetustöö teoreetiline käsitlus

Ennetustöö all tuleb mõista kõiki neid tegevusi, mis on suunatud õnnetuste ärahoidmisele või õnnetustega kaasnevate kahjude leevendamisele. Kaasaegne lähenemine ennetustööle ei ole enam suunatud ainult negatiivsete tagajärgede ärahoidmisele. Aga tähtis on ka positiivse käitumise edendamine. Ennetustöö eesmärgid on jagatud kahte peamisse gruppi. Esimene on soovimatu sündmuse vältimine ja teine – soovimatute tagajärgede leevendamine. Erinevate meetmete rakendajad peavad teadma, millised ennetuslikud meetmed hoiavad ära õnnetuse toimumise ja millised kaitsevad vaid raskete tagajärgede eest. (Calman, Downie 2002, 391; Downie et al. 1990, 35–49; Hollnagel 2004 6–7, ref. Talmar–Pere 2012)

Ennetustöö puhul tuleb eristada kahte peamist suunda, vältivate ja leevendavate meetmete kasutamist.

1. Vältivad meetmed on suunatud ohutuse tagamisele. Nende eesmärk on kõrvaldada õnnetuste tekkepõhjused ja hoida seeläbi ära õnnetuste toimumine. Siia kuuluvad erinevad ohutuseeskirjad või korras olevad autod. (Tomecek, Smeaton 1994, 14-19; Saini 1998, ref. Talmar–Pere). Näiteks korstnapühkimine hoiab ära tahma süttimise, kaine peaga sõiduki juhtimine vähendab liiklusavariide arvu.

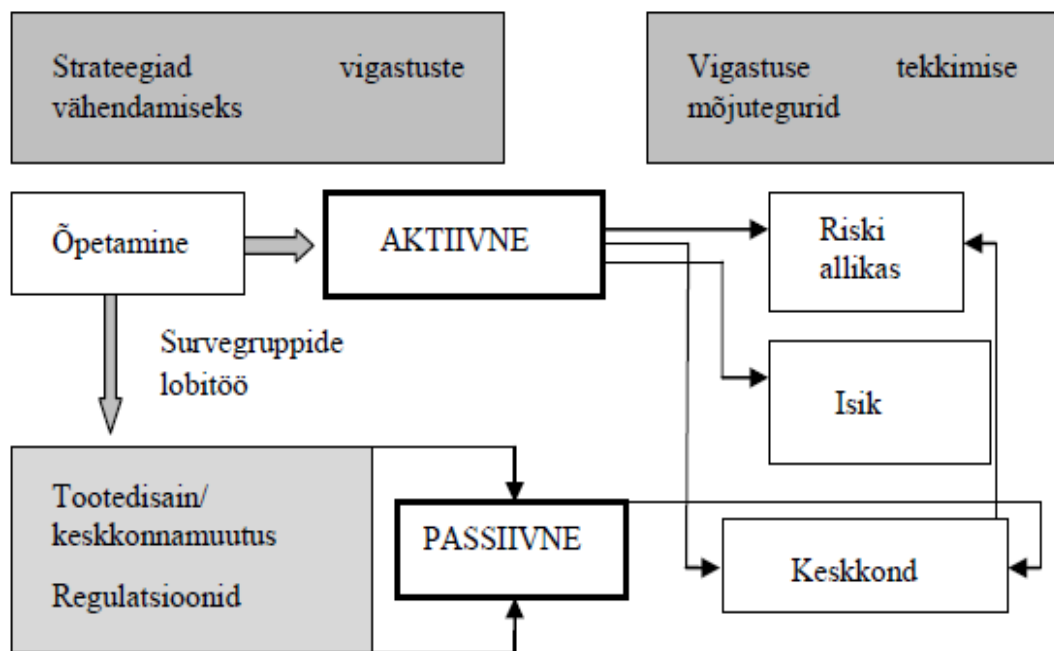
2. Leevendavad meetmed on suunatud kaitstuse tagamisele. Nende eesmärk on piirata juba juhtunu õnnetustega kaasnevaid negatiivseid tagajärgi. Siia kuuluvad erinevad teavitussüsteemid, kaitsevahendid, esmase tegutsemise juhendid (Tomecek, Smeaton 1994, 14-19; Saini 1998, ref. Talmar–Pere 2012). Näiteks pakuvad turvavöö ja turvapadjad liiklusõnnetuse korral inimesele kaitset, kiiver kaitseb mootorratturi pead traumade eest.

Samuti võib välja tuua vigastuste ja õnnetuste ennetamiseks vajalike meetmete rakendamise klassikalised strateegiad, selleks tuleb (Injury in America 1985:7; Robertson 1991:510; Hedlund 2000:82, ref. Talmar–Pere):

- 1) tagada automaatne kaitseseadmete valmistamine keskkonna kujundamisena;
- 2) veenda inimest käituma selliselt, et ta hoiaks õnnetust ära ja kaitseks ennast ise õnnetuste eest;
- 3) nõuda individuaalse käitumise muutmist õigusaktidega.

Kõige suuremat efektiivsust ennetustöös annab füüsilise keskkonna muutmine. See tähendab, et kõrvaldatakse kõik ohud, mida on võimalik kõrvaldada. Füüsilise keskkonna muutumise alla kuulub ka kaitstuse suurendamine. Kui ohtusid kõrvaldada või piisavalt väikeseks muuta ei saa, tuleb luua sellised kaitsemehhanismid, mis aitavad tagajärgi vähendada. Seadmete ohutuse ja kaitsevahendite efektiivsuse alusel jaotatakse strateegiad (vt joonis 1) passiivseteks ja aktiivseteks. Passiivse strateegia puhul on meetmed automaatsed ning ei nõua oma kaitstuse tagamiseks isikliku ega korduvat tegevust. Vastav ennetamise strateegia on kõige efektiivsem. Näiteks tulekahjusignalisatsioon ja sprinlker süsteemid, kiiresti kustuvad sigaretid, piksekaitse. (Talmar–Pere 2012)

Aktiivse strateegia puhul on meetmete toimimine sõltuv inimesest. Vajalik on korduv ja isiklik tegevus kaitstuse tagamiseks, mistõttu on nimetatud strateegia reeglina passiivsetest strateegiatest vähem efektiivne. Erinevate inimesepoolset tegevust eeldavate meetmete loetelu on äärmiselt pikk — turvavöö ja laste turvatooli kasutamine, jalgrattakiivri kandmine, elektriseadmete ja -süsteemide hooldamine, suitsuandurite paigaldamine ja patarei regulaarne vahetamine, päästevesti kandmine paadisõidul. Sellele tugineb kogu veenmise või õigusaktidega reguleeritav ennetustegevus. (Schelp 1987:43; Budnick 1992:200; Carlson Gielen, Sleet 2003; Welandar et al. 2004:18, ref. Talmar–Pere 2012)

Joonis 1. Vigastuste vähendamise strateegiad (Atiyeh 2009:183, ref. Talmar–Pere 2012)

Aktiivsete strateegiate edukas rakendamine eeldab nende toetamist õiguslike (suitsuanduri paigaldamise või turvavöö kasutamise kohustuslikkus) või hariduslike meetmetega (inimesi veendakse ohutult käituma, vähendama suitsetamist ja alkoholi tarvitamist). Hariduslike ja veenmismeetoditega on vajalik toetada ka õiguslike meetmetega ettenähtud nõudeid (normist teavitamine, normi täitmise veenmine). (Talmar–Pere 2012)

Füüsilise keskkonna muutmise kõrval on sama oluline, kuid vähem efektiivne sotsiaalse keskkonna muutmine. See tähendab inimeste käitumise ja hoiakute kujundamist ning ühiskonnas valitsevate väärtushinnangute mõjutamist. Teades, et füüsilist keskkonda ei ole võimalik täiesti turvaliseks muuta, jääb iga õnnetuse toimumine sõltuma siiski suuresti inimeste tegevusest. Selleks peavad inimesed teadma, millised ohud neid ümbritsevad ning oskama tegutseda nende õnnetuste ja raskete tagajärgede ärahoidmise nimel. (Talmar – Pere 2012)

Suurem osa klassikalistest vigastuste ennetamise teoreetilistest käsitlustest keskenduvad sellele, kuidas muuta inimese käitumist. Veenmisstrateegia peamiseks eesmärgiks õnnetuste vähendamisel on suurendada inimeste teadlikkust ohtudest ning õpetada ja motiveerida neid selles osas midagi ette võtma (Schaenmann 1990:2, ref Talmar–Pere 2012). Veenmist kasutatakse soovitud muutuse elluviimiseks juhtudel, kus soovitakse mõjutada inimeste käitumist riigi poolt soovitud viisil, kui seda soovi ei ole võimalik või otstarbekas kehtestada regulatiivsete vahenditega (Bachmann 2005:27, ref Talmar–Pere 2012). Veenmise kui ennetustöö meetme alla kuuluvad mitmed sellised tegevused nagu teadmiste andmine

haridussüsteemi kaudu, inimeste projektipõhine koolitamine, sotsiaalreklaamide kaudu inimeste mõjutamine jne. Eelpool nimetatud eesmärgiks on pakkuda inimestele informatsiooni, parendada oskusi, muuta uskumusi ja hoiakuid ning mõjutada kavatsust oma käitumist ja eluviisi muuta. Elanikkonna teavitamine ja mõjutamine on vajalikud, et tagada iga inimese individuaalne võimekus oma eluga toime tulla. (Kasmel, Lipand 2007 ref. Talmar–Pere 2012)

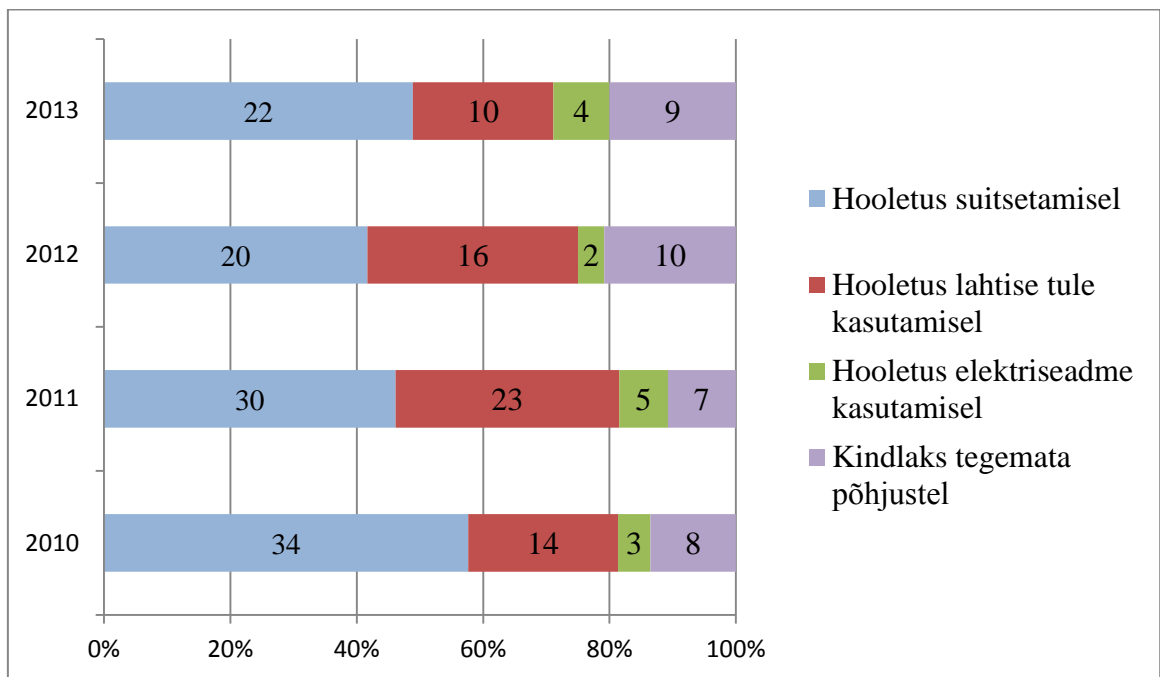
Inimese käitumise muutmise edukuse peamiseks eelduseks peetakse vastavate hoiakute muutmist. Õpetamise ja veenmise strateegia efektiivsus on suuresti sõltuv nimetatud käitumise sagedusest ning sellest, kui palju käitumise muutmine suurendab või vähendab ohustatust. Üldjuhul kehtib reegel, et mida sagedamini peab inimene ennast või oma lähedasi ohu korral abistama, seda raskem on teda ümber õpetada või veenda senist käitumist korrigeerima. Eelnevat põhjendatakse asjaoluga, kus sättumused hakkavad taolistes olukordades toimima hoiakutena. Seega peab iga tervisekäitumise muutmise puhul selgitama, kas muudetav käitumine tugineb sotsiaalsetele hoiakutele või sättumustele. (Bachmann, Maruste 2003:79, ref Talmar-Pere 2012)

Ennetustöös eristatakse viite sekkumise tasandit (Kasmel, Lipand 2007:159):

- ühiskonna tasand — teooriad selgitavad, kuidas teemad pääsevad poliitilisse agendasse ja kuidas toimuvad otsuste tegemise poliitilised protsessid;
- kogukonna tasand — teooriad selgitavad kogukonnasiseste protsesside toimimist arendustegevustes, kogukonna sotsiaalsete probleemide ja riskide analüüsimist, kogukondliku vastutustunde arengut;
- organisatsiooni tasand — teooriad selgitavad muudatuste juhtimist organisatsioonides, organisatsioonidevahelise koostöö korraldamist ja organisatsioonide arengut;
- grupitasand — teooriad selgitavad õppimist teiste käitumisest, teiste mõjutamist veenmise kaudu ja sotsiaalsete võrgustike suhteid;
- individuaalne — teooriad selgitavad ohtude tunnetamist, teadmiste, hoiakute ja käitumise muutmise aluseid.

1.2.Suitsetamisest alguse saanud tulekahjude statistika Eestis

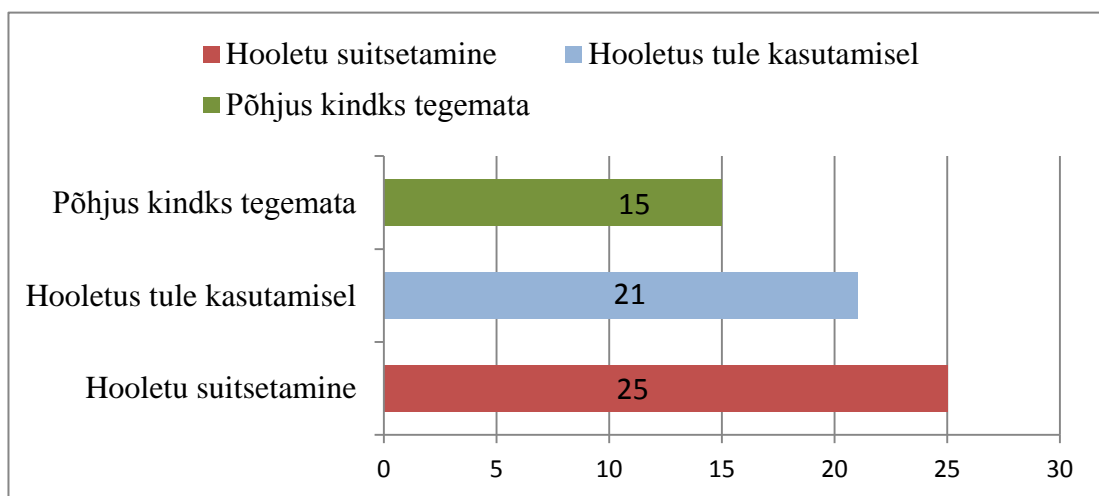
Eelmisel, 2013.a toimus Eestis 5745 tulekahju. Peamine hoonetulekahju põhjustaja oli 2013.a eelkõige hooletus lahtise tule kasutamisel, kuigi viimase kolme aasta jooksul näitab nimetatud hoonetulekahjude tekkepõhjus langustrendi. Lahtise tule hooletu kasutamise tõttu tekkis 489 (30%), suitsetamise tagajärjel 148 (9%) ja elektrijuhtmete rikestest 137 (8%) kindlaks tehtud hoonetulekahjudest. 2013.a hukkus eluhoonete põlengutes 36 inimest ehk 77% tulekahjudes hukkunutest kokku (83% koos ajutiste eluhoonetega). 2012.a tulekahjudes hukkumistest toimus eluhoonetulekahjudes 93%, kuid vahe tuleneb siin eelkõige muudes mitteelamutes hukkunute olulisest osakaalust 2013.a (telk, saun, kuur, mahajäetud lasteaed, mahajäetud talu kõrvalhoone). 2013.a eluhoonetes hukkunutest omakorda hukkus 20 inimest (56%) korteripõlengutes ja 16 ehk 44% eramutes. Detsembris hukkus 10 inimest eluhoonetes ning kaks mitteelamus (tühjana seisnud lasteaias, kuuris). Kõige rohkem hukkus tulekahjudes pensionäre – 22 (47%), teisel kohal olid töötud (12 inimest) , kolmandal oletatavalt kodutud (6 inimest). Öisel ajal hukkus tulekahjus 21 inimest, 13 nendest öhtusel ning 13 päevasel ajal. Võrreldes eelnevate aastatega on tunduvalt suurenenud öisel ja öhtusel ajal tulekahjudes hukkunute osatähtsus. Öösel hukkunute osakaal on 45% koguarvust. 46st hoonetulekahjus hukkunud inimesest 33 (70%) hukkus hoonetes, kus puudus suitsuandur. Kogu aasta hoonepõlengutest oli suitsuandur paigaldatud seitsmel juhul. Neljal juhul see ei rakendunud tööle, kolmel juhul oli suitsuandur paigaldatud ja see rakendus ka tööle ning kuuel juhul ei olnud tulekahju avastava seadme olemasolu võimalik kindlaks teha. 2013. a põhjustas hooletust suitsetamisest tekkinud tulekahju 22 (47%) inimese surma ning lahtise tule hooletu kasutamine kümne inimese surma (vt joonis 2). Detsembris hukkus hooletu suitsetamise tõttu alguse saanud tulekahjus viis inimest, lahtise tule hooletu kasutamise tõttu kolm, kütteseadme hooletu kasutamise tõttu kaks ja elektriseadme hooletu kasutamise tõttu alguse saanud tulekahjus üks inimene. Ühe inimese surma põhjustanud tulekahju tekkepõhjus on teadmata. Kui hoonetulekahjude sagedaseim tekkepõhjus on lahtise tule hooletu kasutamine, siis oluliselt rohkem inimesi hukkub ikkagi hooletu suitsetamise tõttu tekkinud tulekahjudes. Seega kujutab hooletu suitsetamine endast suuremat ohtu kui hooletus lahtise tule tegemisel. (Uku 2013a)

Joonis 2. Hukkunutega tulekahjude tekkepõhjused (arv ja osatähtsus), 2010-2013 (Uku, 2013 a)

2013.a sai tulekahjudes vigastada 99 inimest, neist üheksa novembris. Käesoleval aastal on kõige enam inimesi saanud vigastada tulekahjudes (vt joonis 3), mis tekkisid hooletust suitsetamisest (25), hooletust lahtise tule kasutamisest (21) ning kindlaks tegemata põhjustel tekkinud tulekahjudes (15). (Uku 2013a).

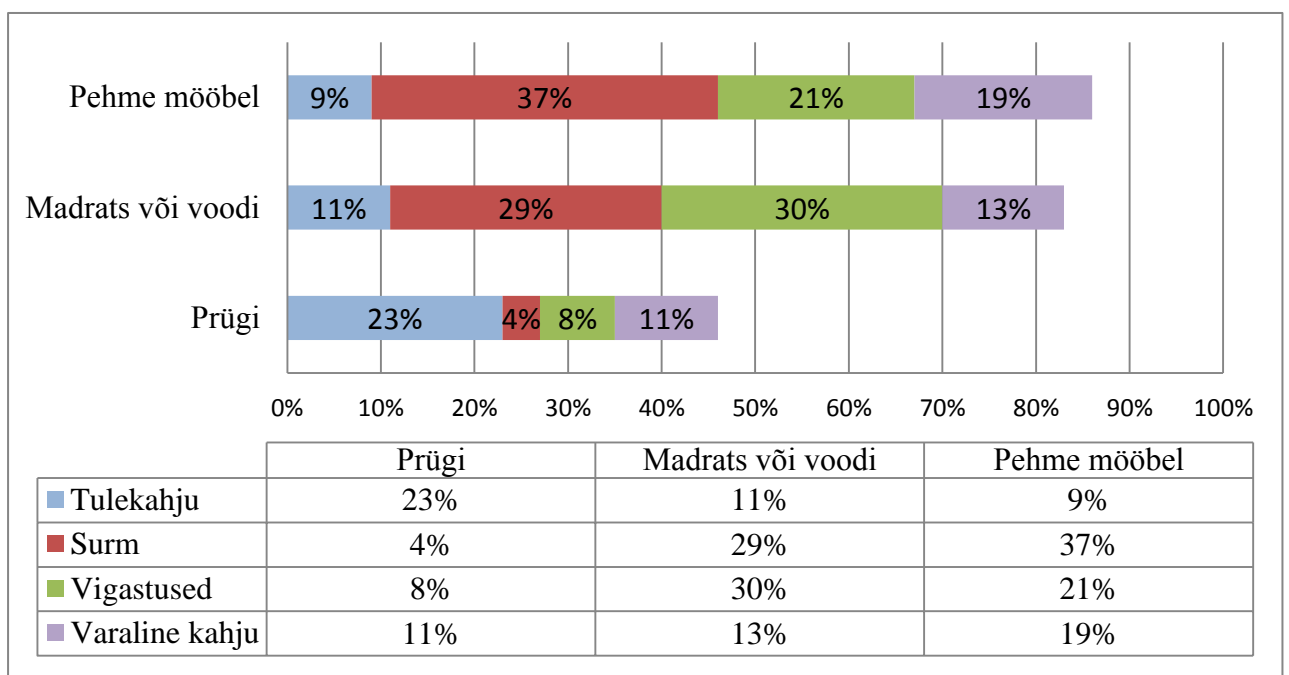
Statistilistest andmetest lähtudes järeldub, et hooletu suitsetamine on stabiilselt kõige levinum tulekahju tekkepõhjus ning hooletust suitsetamisest alguse saanud tulekahjud kujutavad inimeselule ja tervisele suurt ohtu.

Joonis 3. Tulekahjudes vigastatute arv aastal 2013 (Autori joonis)

1.3.Suitsetamisest alguse saanud tulekahjude statistika USAs

Suitsetamisest alguse saanud tulekahjud ja sellega kaasnevad tagajärjed ei ole probleem ainult Eesti Vabariigi jaoks. Aastal 2011 toimus USAs ca 90 000 tulekahju, mis said alguse suitsetamisest. Nendes sai surma 540 ja vigastada 1640 inimest. Kahjumi summa ületas 430 miljonit eurot. 2007. – 2011.aa tulekahjude vaatlusest selgub, et 37% tulekahjudest sai alguse põlevast\ hõõguvast mööblist või madratsitest ja 29% vooditest. Ühe neljandiku hukkunu puhul ei olnud tulekahju tekkimise põhjuseks kustutamata sigaret. Kõige rohkem surmasid juhtub magamis- ja elutubades, vastavalt 40% ja 35%. Statistiliste andmete analüüs näitab, et tõenäosus saada surma suitsetamisest alguse saanud tulekahjus kasvab vanuseni 85, peale seada väheneb. Umbes pooled (46%) hukkunutest olid 65 + aastat vanad, kuid nende osakaal on 13% USA populatsioonist (Hall 2013)

Joonis 4. Suitsetamisest alguse saanud tulekahjude kahjum sõltuvalt tulekahju puhkemise kohast. (Hall 2013)

Eesti Vabariigi kohta ei ole käesoleva töö autor nii detailset statistikat leidnud. Ennetustöö tõhustamiseks võiks Eestiski kasutada USA kogemust. Näiteks võiks kasutada National Fire Protection Association (NFPA) poolt 2013.a tehtud analüüsi.

Analüüsi autor John Hall toob välja seose (vt joonis 4) tulekahju kolde (hõõguv tubakatoode) ja sellega kaasnevate tagajärgede vahel. Analüüsile tuginedes järeldab autor, et kõige suurem oht hukkuda on juhul, kui tulekahju saab alguse voodist või pehmest mööblist. Nendel juhtudel on tõenäosus surma saada vastavalt 29% ja 37%. Kõige väiksem tõenäosus saada surma on juhul, kui tulekahju saab alguse prügis, nii juhtub 4%-ga hukkunutest. Toodud faktid näitavad, et juhul, kui on vaja ennetada tulekahju, mis saab alguse suitsetamisest, on vaja eraldi rõhutada seda, et kõige rohkem ohustab inimene ennast siis, kui suitsetab voodis, tugitoolis või diivani peal.

Eesti ja USA elanike arv erineb ca 300 korda (Eestis 1 320 174 ja USAs 316 148 990). Vaatamata sellele, et nimetatud riikide pindala ja elanike arv on väga erinev, oleme tulekahjudes hukkunute ja tulekahju puhkemise koha poolest praktiliselt võrdsed (vt tabel 1).

(Rahvaarv...2013, Population...2013)

Tabel 1. Eesti ja USA võrdlustabel (Autori tabel)

	Eesti	USA
Eakate osakaal tulekahjudes hukkunute seas (51-70 a.)	49 %	46 %
Tulekahju puhkemise koht	Elutoas 32% , magamistoas 34%	Elutoas 35 % , magamistoas 40%

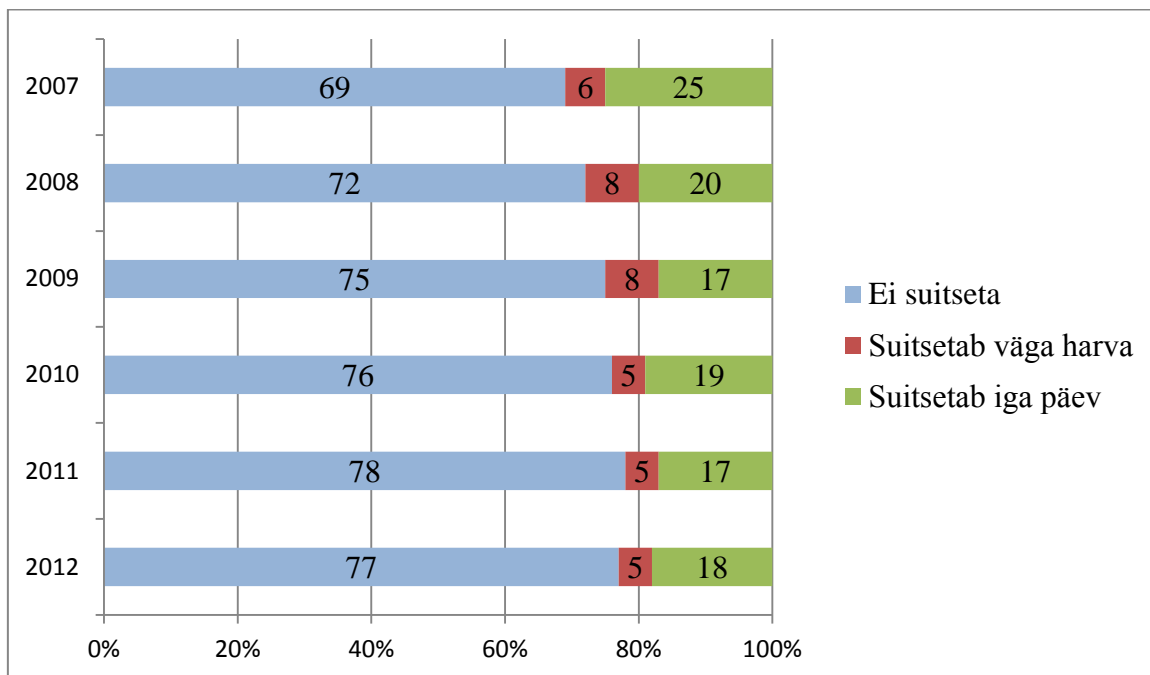
Päästeameti prognoosi kohaselt väheneb 2013.a kiirelt kustuvate sigarettide kasutuselevõttuga tulesurmade arv aastas 10–15 (keskmiselt 13) inimese võrra ning tulekahjude üldarv kahaneb umbes 500 tulekahju võrra. Põhjuseks fakt, et kiirelt kustuvad sigarettid hõõguvad lühemat aega (võrreldes tavasigarettidega põleb isekustuv ca 10 minutit vähem). 2010. ja 2013.aa võrdlus kajastub tabelis 2. Arvestama peab asjaoluga, et 2010.a ei olnud EU standart kohustuslik, aga 2013.a juba oli. (Turvalisus poliitika 2012)

Tabel 2. Püstitatud prognoosi täituvus, 2010. ja 2013.a võrdlus (Autori tabel)

	2010	2013	Prognoosi täitmine
Hooletu suitsetamise tagajärjel hukkunud	30	22	62 %
Tulekahjudes vigastatute üldarv	102	99	-
Tulekahjude üldarv	6321	5745	115 %
Tulekahjude poolt ehitistele tekkinud kahju (mln. eurodes)	13 485 357	26 638 694	-

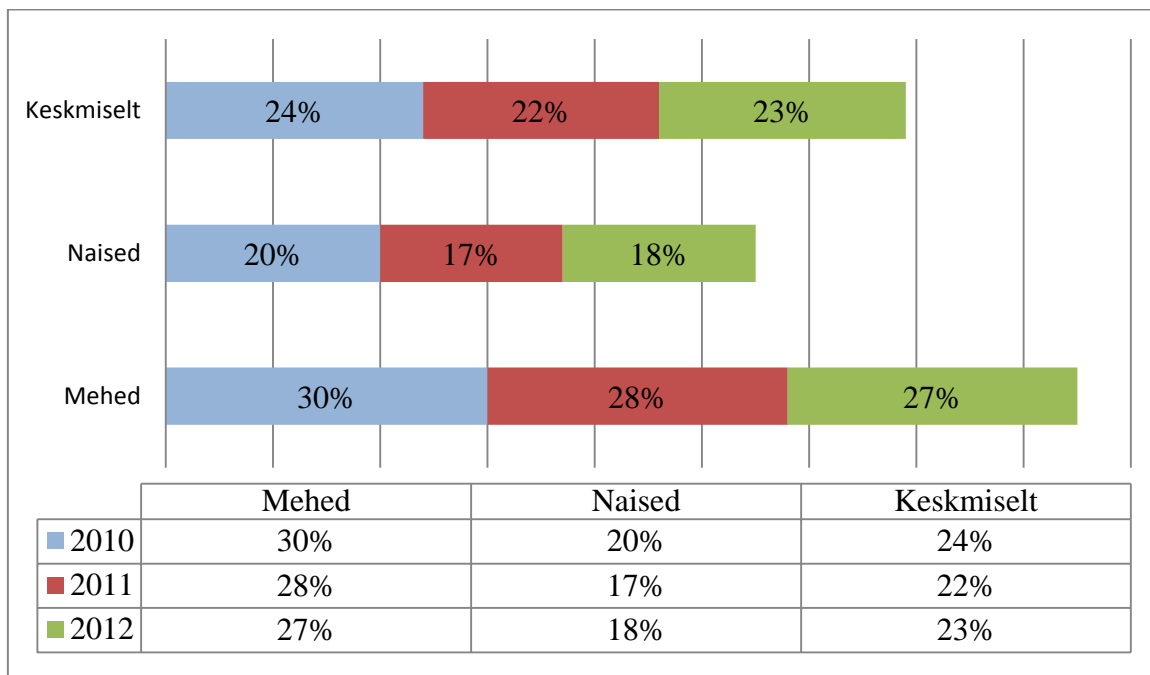
1.4. Suitsetamise levimus ja keskmine suitsetaja Eestis

Antud alapeatükile aluseks olev uuring, on läbi viidud 2012.a detsembris EKI poolt. Küsitlusest võttis osa 1041 Eesti elanikku vanuses 18-74 aastat. Küsitluste käigus selgus, et alates aastast 2008 on suitsetavate inimeste osakaal kahanenud ning 2012.a peatunud. 2012.a küsitluse andmetel suitsetas elanikest 23% (vt joonist 5). 2011.aastaga võrreldes oli suitsetajate osakaal suurenenud 1%-punkti võrra. Suitsetamine kasvas igapäevaste suitsetajate osakaalu suurenemise tõttu (17%-lt 2011. aastal 18%-ni 2012. aastal). Samas jäi muutumatuks igapäevaste suitsetajate poolt tarbitud sigarettide arv, mis oli keskmiselt 14 sigaretti päevas. Vanusegruppidest oli suitsetajate osakaal kõige suurem 50-60aastaste ja kuni 30aastaste hulgas (vastavalt 25% ja 24%), sealjuures suitsetas igapäevaselt 22% 50-64 aastastest elanikest.

Joonis 5. Suitsetamise levik Eesti elanike hulgas (% vastanutest), (Orro 2013)

Samas on igapäevaselt suitsetavate noorte osakaal viimastel aastatel kiiresti vähenenud. 2010.a oli neid 18-29 aastaste vanusegrupis 28%, 2011.a vastavalt 22%, aga 2012.a suitsetas iga päev veel vaid 16% noortest. Nii nagu varasematel aastatelgi, oli kõige vähem suitsetajaid üle 64 aastaste vanusegrupis. Piirkondlikult oli suitsetajate määr kõige kõrgem Kirde-Eestis (30%), seal oli ka igapäevaste suitsetajate osakaal kõige suurem (27%). Suitsetamisharjumused erinesid ka erineva haridustaseme ja sissetulekuga inimestel. Reeglina oli madalama haridustasemega ja väiksema leibkonna keskmine sissetulekuga elanike hulgas suitsetajate osakaal kõrgem. Nii oli algharidusega elanike seas suitsetajaid 75% rohkem kui kõrgharidusega elanike hulgas (vastavalt 28% ja 16%). Kuus kuni 200eurose netosissetulekuga elanikest suitsetas 45% (neist igapäevaselt 37%), mis oli oluliselt kõrgem näitaja kui jõukamatel inimestel. Meeste hulgas oli suitsetajaid endiselt rohkem kui naiste hulgas, samas näitas meeste suitsetamine langustendentsi. Meestest suitsetas 2012.a 27%, naistest 18% , kuid suitsetavate meeste osakaal on järjest langenud, samas kui naissoost suitsetajate osakaal on jäänud stabiilseks (Orro 2013) (vt joonis 6)

Joonis 6. Suitsetajate osakaal soo järgi (Orro 2013)

Tähtis on välja selgitada, kas kõigil suitsetajatel on võrdväärne oht hukkuda suitsetamisest tingitud tulekahjus või mitte. Selleks, et viimast kindlaks määrata, on autor välja selgitanud keskmise suitsetaja profiili ja võrrelnud seda keskmise suitsetamiseta alguse saanud tulekahjus hukkunu profiiliga. Eelnevates peatükkides toodud statistikale tuginedes selgub, et keskmise suitsetaja profiil on järgmine (Suitsetaja profiil...19.01.14, Orro 2013):

- a) Tallinna või Kirde – Eesti elanik (vastavalt 25% ja 30%);
- b) meessoost (27% Eesti elanikest);
- c) 50-60aastane või kuni 30aastane (vastavalt 25% ja 24%);
- d) keskharidusega (67%);
- e) teenib alla 230 euro pereliikme kohta ;
- f) 2/3 omavad töökohta (27% ei tööta - on pensionil, perekondlikel põhjustel kodune, töötu jne);
- g) eestlaste ja muukeelsete elanike seas on suitsetamine levinud peaaegu võrdselt

1.5. Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja osakaal

Väljastpoolt EUt ja USA-d toodud sigaretid ei oma standarditega reguleeritud põlemisomadusi. Hetkel on sigareti kiiret isekustumist käsitlevad nõuded sätestatud kahe rahvusvahelise standardiga, nimelt EVS-EN 16156 ja EN 12863, mis reguleerivad tuleohutus nõuded ja sigarettide süütamisvõime katsemeetodid. Käesoleval ajal on eelpool nimetatud standardid kohustuslikud EU ja USA territooriumitel.

Sigarettide tootmise seisukohalt tähendab nimetatud tehnilise nõude rakendamine peamiselt teistsuguse paberi kasutamist sigarettide tootmisel. Kiirelt isekustuvate sigarettide ümbrispaber on piiratud põlemisomadustega ning sellel on nn „takistusribad“. Kui põlemine jõuab takistusribani ja kui suitsetaja ei mahvi sigaretti, siis sigaret kustub ise. Seevastu tavapärane sigaret hõõgub ilma mahvimata iseseisvalt filtrini välja ning põhjustab sellega tuleohtu ümbritsevale põlevmaterjalile ning seega ka inimesele. Põlemisomaduste nõuetele vastavust tõendab sigarettide tootja või maaletooja. Sigarettide põlemisomaduse nõuetele vastavust tõendatakse akrediteeritud katselaborites. Akrediteeritud katselaboril peab olema akrediteering vastavalt sigarettide põlemisomaduste mõõtmist käsitlevale rahvusvahelisele standardile. (Laanistel 2009)

Kuigi Eestis on isekustuvad sigaretid kohustuslikud alates 17.11.2011 ei tähenda see, et oleksime täielikult kaitstud tulekahjust, mida võivad tekitada EU standarditele mittevastavad sigaretid. Venemaal kehtib teine standard - ГOCT 3953 -2000 (ГOCT 3953-2000...02.02.2014).

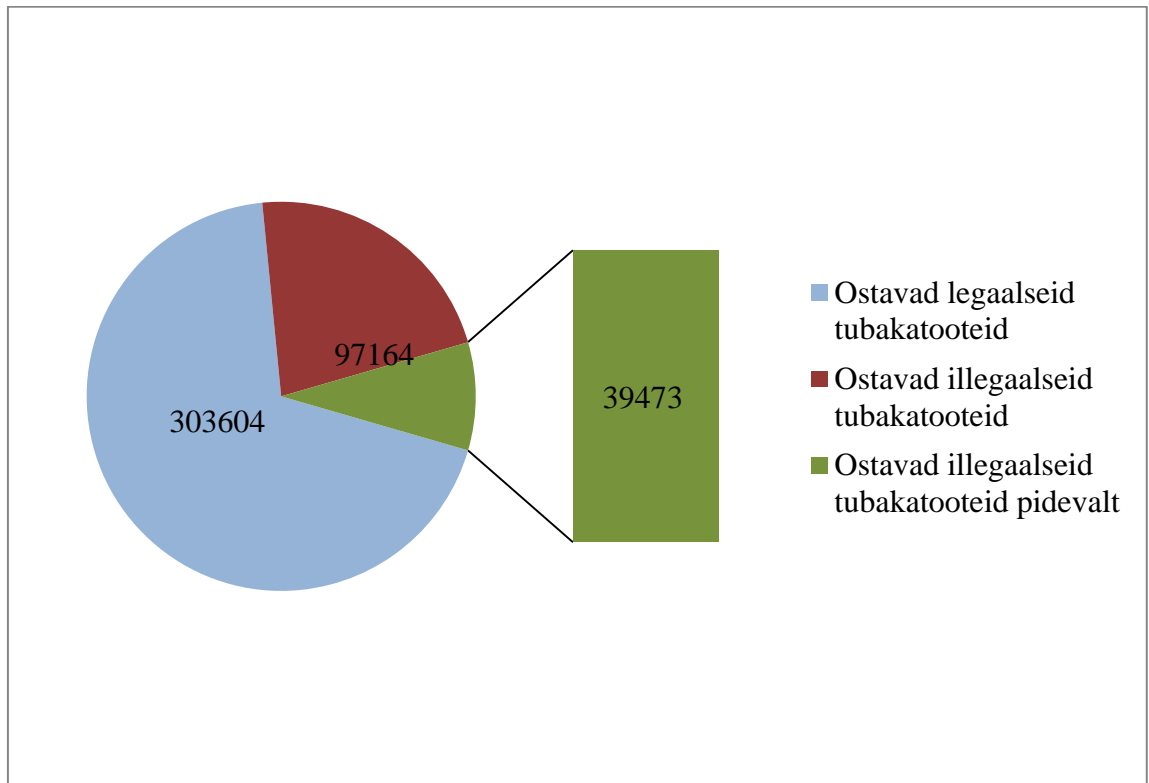
Illegaalsete sigarettide ostmisel on peamiseks motivaatoriks legaalsete sigarettidega võrreldes odavam hind. Odavust pidas väga oluliseks 89% ning mõnevõrra oluliseks 11% salasisigaretide ostjatest. Salasisigaretide madalam hind oli oluline kõikidele elanikerühmadele.

2012.a pidas 36% salasisigaretide ostjatest oluliseks ostmist mõjutavaks teguriks illegaalsete sigarettide kerget kättesaadavust. 14% illegaalsete sigarettide ostjatest nimetas oluliseks põhjuseks vajaliku margi puudumist legaalselt pakutavate hulgast.

Eesti elanik võib isiklikuks tarbimiseks Euroopa Liidu liikmesriikidest tuua kuni 800 sigaretti päevas ja väljastpoolt Euroopa Liitu kuni 40 sigaretti päevas. Peamine riik, kust sigarette ostetakse on Venemaa, kuna sealsete sigarettide jaehinnad on 30%-60% madalamad kui Eestis. Lõunapoolsetest riikidest tuuakse sigarette nii Lätist, Leedust, Valgevenest kui ka Ukrainast. 2012.a ostis illegaalseid sigarette teadlikult 32% suitsetajatest, 2011.a 31%. Suitsetajatest 13% ostis salasigarette pidevalt, 12% vahetevahel ja 7% väga harva. Küsitlusele vastas 1041 Eesti elanikku vanuses 18-74 aastat. 2011.a võrreldes on salasigarettide suitsetajate osakaal pidevalt kasvanud. Lisaks teadlikule salasigarettide suitsetamisele tegi seda mitteteadlikult veel 3% suitsetajatest, kes ei olnud teadlikud, et teiste käest välismaalt toodud sigarettide ostmine on ebaseaduslik tegevus. Salasigaretid on endiselt kõige enam levinud Kirde-Eestis, kus 58% suitsetajatest oli neid aastajooksul ostanud. Pidevalt ostis salasigarette 43% Kirde-Eesti suitsetajatest, kuid suhteliselt kõrge oli pidevalt ostjate protsent ka Kesk-Eesti suitsetajate hulgas (21%). Salasigarettide ostjate osakaal oli keskmisest kõrgem muust rahvusest, 30-64 aastaste meeste ja madalama haridusega suitsetajate hulgas. (Orro 2013)

2012.a seisuga suitsetab Eestis pidevalt 23% elanikest. 2013.a oli rahvaarv Eestis 1 320 174 (Rahvaarv 2013; Orro, 2013). Lihtsa tehete võime välja arvutada ligikaudse suitsetajate arvu Eestis ning selle, kui paljud ostavad legaalseid tubakatooteid ja kui paljud illegaalseid.

- a) $1\,320\,174 * 0,23 = 303\,640$ on Eestis suitsetajaid
- b) $303\,640 * (0,13+0,12+0,07) = 97\,164$ on illegaalsete tubakatoodete ostjaid
- c) $303\,640 * 0,13 = 39\,473$ on pidevalt illegaalseid tubakatooteid ostanud

Joonis 7. Legaalsete ja illegaalsete tubakatoodete tarbimine (Autori joonis)

Tabelist selgub, et Eestis on ligi 40 000 inimest, kes pidevalt ohustavad ennast ja teisi, EU standardile mitte vastavate tubakatoodete ostmisega.

Mainimist väärt on fakt, et perioodil 11.2013 – 02.2014 põhjustas hooletust suitsetamisest tekkinud tulekahju 12 inimese surma, kusjuures seitsme hukkunu juurest leiti Venemaa maksumärkidega sigarette. Kaheteistkümnest ühe hukkunu juurest leiti lisaks ka e-sigaret, mis tähendaks, et hukkunu oli ilmselt püüdnud suitsetamist maha jätta. (Uku 2013b)

2. EMPIIRILINE UURIMUS

„Erinevad õnnetuse liigid, õnnetust põhjustavad käitumismustrid, riski tajumine ning suutlikkus õnnetust ohutu käitumisega ära hoida varieeruvad elanikkonna hulgas erinevate demograafiliste, sotsiaal-majanduslike näitajate jm alusel. Demograafilised, sotsiaalsed ja mitmed muud erinevused mõjutavad oluliselt inimeste riski põhjustada mingit õnnetust või sattuda selle ohvriks. Ennetustöö efektiivse läbiviimise eelduseks on vastavate meetmete suunamine vajalike elanikkonna gruppideni/.../“.(Talmar – Pere 2012:14)

Selleks, et ennetustöö oleks tõhus, on vaja välja selgitada sihtrühm, kellele ennetustöö peab olema suunatud. Juhul, kui sihtrühm ei ole määratud, on tõenäone, et edastamist vajav sõnum jääb sihtrühmale kätte saamata. Kõigepealt on vaja välja selgitada ohustatud sihtrühm, selle liikmete vanus, keel jne. Leides sihtrühma, on võimalik tõhusalt teostada ennetustööd ja valida sobiv strateegia.

2.1.Uurimismetoodika

Uurimisküsimustele vastamiseks kasutas autor kvalitatiivse ja kvantitatiivse uurimismeetodi kombineeritud variante. Antud lõputöö teises peatükis, empiirilise analüüsi jaoks kasutas autor dokumendi analüüsi, statistiliste andmete analüüsi ja struktureeritud ankeetküsitluse.

Suitsetamisest alguse saanud tulekahju tekitaja profiili välja selgitamise jaoks kasutas autor MEMOSid, mis hõlmavad ajavahemiku 2010-2013 a. Need andmed olid olemas Põhja Päästkeskuse Ennetus büroos ja olid üleantud autorile uuringu teostamise jaoks.

Autor viis läbi tänavaküsitluse tuginedes profiilile eesmärgiga selgitada välja autori poolt pakutavas sotsiaal reklaami sõnumi arusaadavuse ja võimalike reklaami mõju (küsimustik toodud Lisas 3).

Tuginedes saadud tulemustele teeb autor omad ettepanekud ja järeldused mis on toodud kolmandas peatükis.

2.2. Ennetustegevus suitsetamisest alguse saanud tulekahjude vähendamiseks Eestis

Tulekahjude ja tules hukkunute arvu vähendamine ei ole üksnes viimaste aastate probleem. Näiteks oli tulekahjude arv 2008.a 10052 ja hukkunuid 89 inimest. 2009.a oli Eestis tulekahjudes hukkunute suhtarv 4,7 inimest 100 000 elaniku kohta. Lätis oli vastav näitaja 6.45, Leedus 6.00, Soomes 1.95 ja Rootsis 1,26. Eesti elanike arvu arvestades oleksime Soomega samal tasemel, kui meil hukkuks aastas 26 inimest ja Rootsiiga juhul, kui meil hukkuks 17 inimest aastas. (Turvalisuspoliitika 2010)

Suuremaid kampaaniaid, kus on otseselt või kaudselt mainitud suitsetamisest alguse saanud tulekahjusid, on toimunud käesoleval sajandil põhiliselt kolm. Esimene oluline ennetuskampaania toimus 2006.a. Kampaania eesmärgiks oli ära hoida inimeste hooletusest põhjustatud tuleõnnetusi kodudes. Tähelepanu oli juhitud kolmele valupunktile: hooletu suitsetamine, järelvalveta jäetud lahtine tuli ja hooletus toiduvalmistamisel. (Jõulukampaania...06.03.2014)

Kampaania „Suits tapab hääletult!“ toimus 14.04.-28.04.2008.a. Kampaania sõnumit edastati läbi raadio-, video- ja internetireklaami. Kampaania otseseks eesmärgiks oli juhtida tähelepanu suitsetamisega kaasnevale tuleohule eluruumides. (Hooletu suitsetamine... 06.03.2014)

2012.a läbi viidud kampaania eesmärgiks oli tulekahjude ärahoidmine. Tuleohutusosalased juhendmaterjalid olid kättesaadavad internetis. Leheküljel www.kodutuleohutuks.ee oli mainitud, et hooletu suitsetamine põhjustab kõige rohkem tulesurmasid.

Kampaania autorid soovivad tulesurmade ennetamiseks kahte olulist võimalust:

- suitsetada kodus olles alati õues,
- kustutada sigaretti veega täidetud tuhatoosis.

Sama lehekülje videoklipi põhisõnumiks oli, et tulekahju põhjuseks on hooletu suitsetamine, hooldamata küttekolded ja ebakvaliteetsed elektrisüsteemid. Levitati ka brošüüre, kus oli ära toodud tulekahju põhjused ja peamised ohud.

2.3. Ohustatud sihtrühma määramine

Ennetustöö peab tuginema sihtgrupi vajadustele ja piirkondlikele iseärasustele, mis on erinevates sotsiaalsetes gruppides ja keskkondades väga erinevad. Edukas programm on selline, mis igati sobib käsitletava probleemi lahendamiseks kindlas sihtgrupis ja keskkonnas. Programmi edukas planeerimine eeldab sealhulgas, et eelnevalt on hästi aru saadud käsitletava probleemi olemusest ja seda esilekutsuvatest teguritest, kusjuures arvesse on võetud sihtgrupi teadmisi, võimalusi, vajadusi ja tegureid, mis motiveerivad sihtgruppi ning mõjutavad keskkonda ja olustikku, milles programmi läbi viiakse. Arvestada tuleb sihtgrupi elu- ja töökohaga. (Talmar – Pere 2012)

Sihtrühma võimalikult täiusliku analüüsi teostamiseks on kasutatud järgmiseid hindamiskriteeriume:

- a) vanus,
- b) sugu,
- c) rahvus/kõnekeel,
- d) geograafiline paiknemiskoht,
- e) sotsiaal- majanduslik seisund.
- f) Lisaks sihtrühmale kuulub väljaselgitamisele tulekahju tekkimise koht (eluruum, köök, kõrvalhoone jne)

Sihtrühma määramisel on analüüsitud MEMOsid, mis hõlmavad ajavahemikku 2010-2013. Tulekahjudes hukkunutest olid 85% mehed ja 15% naised. Noorim suitsetamisest alguse saanud tulekahjus hukkunud mees oli 26 (aastal 2010) ja vanim 81 (aastal 2010) aastat vana. Noorim suitsetamisest alguse saanud tulekahjus hukkunud naine oli 45 ja vanim 81 aastane. Hukkunu keskmine vanus on 58 aastat (meessoost hukunu keskmine vanus on 56 ja naissoost 63 aastat). Tulekahjudes hukkunutest oli kõige enam pensionil olevaid isikuid (vanadus- või töövõimetuspension). Nende osakaal oli 53%. Tõenäoliselt 55% tulekahjudes hukkunutest olid alkoholihoobes. Kõnekeele kohta puudub usaldusväärne info, kuna seda polnud märgitud rohkem kui pooltes protokollides. Geograafiliselt kõige rohkem suitsetamisest alguse saanud tulekahjus hukkunuid oli Lõuna regioonis (30,6%) ja Põhja Regioonis (26,1%) vt tabel 3. Üle viiekümne protsendi juhtumitel hukku keha asus diivani/voodi peal, või nende kõrval. See fakt otseselt seotud USA statistikaga mis on olemas peatükis 1.2., kus on toodud, et juhul, kui tabakatoode jääb hõõguma pehme mööbli või madratsi peal, siis tõenäosus surma saada on ca 33% ja

vigastada 30%. Eestis 57% juhtumist, kus tegu on mööbli või matrasi peal hõõguva tubakatootega lõpevad surmaga. Nelja aasta jooksul, andur oli töökorras ja rakendus tööle seitsmel juhul (suitsetamisest alguse saanud tulekahju ajal).

Tabel 3. Ohustatud sihtrühma määramine (Autori tabel)

Suitsetamisest alguse saanud tulekahjudes hukkunute arv perioodil 2010-2013	105
Vanus	Hukkunu keskmine vanus on 58 aastat
Sugu	Tulekahjude tagajärjel hukkunutest olid 85% meessoost
Geograafiline paiknemiskoht	25,2% Ida regioon 26,12% Põhja regioon 30, 63% Lõuna Regioon 18% Lääne Regioon
Sotsiaal- majanduslik seisund	53% olid pensionärid või töövõimetuspensionil olevad isikud
Rahvus\ kõnekee	Usaldusväärsed andmed puuduvad
Tulekahju tekkimise koht	57% diivan\ voodi
Suitsuanduri olemasolu	44% juhtumitest andur puudus või ei olnud töökorras. 2010.-2013.aa oli andur korras ja rakendus tööle seitsme juhtumi puhul.
Hukkunu seisund (joobes, kaine jne)	55% olid tõenäoliselt alkoholijoobes

2.4.Reklaamplakatide mõju analüüs

Selleks, et veenda inimesi käituma nii, et suitsetamisest alguse saanud tulekahjude arv väheneks, tuleks välja töötada uus meediakampaania. Kuna kampaania korras edastatud sõnum ei pruugi sihtrühmani jõuda, peab see olema võimalikult lihtne ja selge, kuid kasutada tuleks ka plakateid ja infobuklette. Häid näiteid võib leida USAs 2011.a kasutusel olnud reklaami seast, aga ka Valgevene sotsiaalreklaami hulgas on mõndagi huvitavat.

Selleks, et selgitada välja, kuivõrd selge on nende kampaaniate sihtrühm ja sõnum, viis autor läbi tänavaküsitluse. Küsitlusest võttis osa 25, inimest kellest 15 vastasid suitsetamisest alguse saanud tekitaja profiilile (profiil on toodud peatükis 2.3).

Küsitlus toimus Tallinna kesklinnas, tööpäeval, peale lõunat. Autori hinnangul on see päeva osa on kõige sobivam vajalike inimeste leidmiseks.. Tuginedes profiilile, 53% hukkunutest olid pensionärid või töövõimetuspensionil olevad isikud (suuremas osas mehed). Küsitluskohaks olid valitud Kanuti aed, Tammsaare park, Viru mägi ja Vabaduse väljak. Nendes kohtades oli võimalik profiilile vastavaid inimesi leida, 40% (6), olid enne või küsitluse ajal tarbinud alkoholiseid jooke (erineva kangusega õlut).

Vastanute vanus oli 38 – 63 aastat (aritmeetiline keskmine vanus 52). Küsitletud sai 13 meest (87%) ja kaks naist (13%). Kõik küsitletud olid suitsetajad. Küsitluse käigus selgus, et 11 inimest (73%) eelistab Eesti aktsiisimarkidega sigarette, ülejäänud neli (27%) tarbib vene päritoluga tubakatooteid. Siseroomides suitsetab 11 inimest (73%). Alkoholijoobes suitsetab siseruumides 10 vastanutest (66%). Rohkem kui pooled olid töötud või pensionärid (vastavalt 5 ja 2 inimest), kokku 54%. Töötavaid inimesi oli kuus (46%). Suurem osa respondente rääkis eesti keeles, st 10 inimest (66%). Kaks vastanutest (13%) väitis, et olid põhjastanud tulekahju hooletu suitsetamise tõttu, kusjuures mõlemad eelistasid vene päritoluga tubakatooteid.

Selleks, et saada vastuseid kätte, näitas autor sotsiaalreklaame (joonis 8, joonis 9, lk 27), ning palus vastata küsimustikule (vt lisa 3). Sotsiaalreklaami plakati valimise kriteeriumid olid selge sõnum ja liigsete detailide puudumine. Küsimustik jagunes kahte osasse: demograafilised andmed ning reklaamplakati hindamine. Põhilisi küsimusi oli kolm.

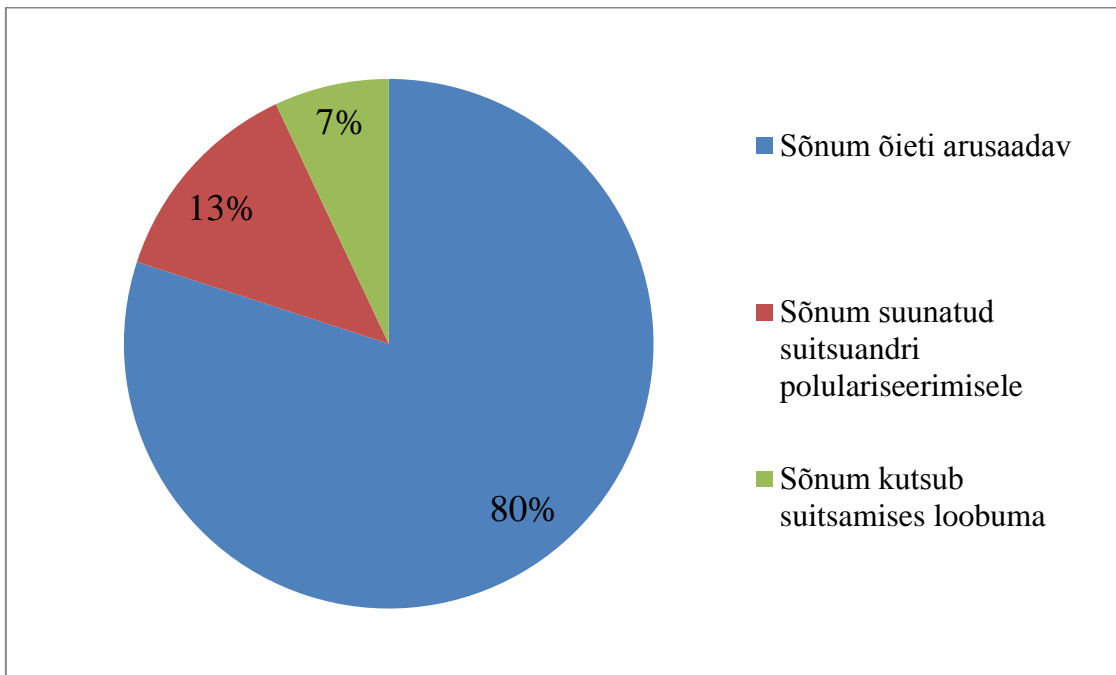
Vaadake plakateid ja vastake küsimustele:

- Kellele need on Teie arvates suunatud?
- Mis võiks olla Teie arvates selle eesmärk?
- Mis mõtteid antud kampaania Teis tekitab?

Küsitluse tulemused näitasid, et 80%(12) vastanutest märkisid, et kampaania sõnum on loobuda suitsetamisest voodis \ pehme mööbli peal ja suunatud on nendele, kelle arvates see ei ole ohtlik. Ülejanud 20% (3) said valesti arud antud kampaaniatest, selle rühma mõtted olid et, see on suunatud suitsuanduri populariseerimisele ja suitsetamisest loobumisele (vt. joonis 8). Vastanud olid arvamusel, et reklaam võib mõjutada inimesi, aga pigem läbi sugulaste, kes omakorda mõjutavad vajalikku sihtrühma. Sellist arvamust pooldas 66% (10) vastanutest.

Vastajatele oli antud võimalus teha oma ettepanekuid, kõige huvitavamad olid:

- 1) Võimalusel teha ATS süsteemi kohustuklikuks;
- 2) Ohustatud sihtrühmale keelata tavalise mööbli kasutamine ja pakkuda neile mitte põlevaid voodi\mööbli katteid.

Joonis 8. Sotsiaalreklaami sõnumi arusaadavus ohustatud sihtrühma seas (Autori joonis)

Vastajatele olid näidatud järgmised sotsiaalreklaamid (reklaami sõnum oli suuliselt tõlgitud):

Joonis 9. USA sotsiaalreklaam

Joonis 10. Valgevenemaa sotsiaalreklaam

- Joonis 8. USA sotsiaalreklaami sõnum on :“ Sigaret ei tea, millal sa magama jääd!“ (U.S. Fire Administration...03.03.2014)
- Joonis 9. Valgevenemaa sotsiaalreklaami sõnum on:“ Väike sigaret – suur häda!“ (Курение-причина пожара...07.03.2014)

3.JÄRJELDUSED JA ETTEPANEKUD

Tuginedes teostatud dokumendi- ja statistilise analüüsile, teeb autor järeldusi ja ettepanekuid mis võiksid aidata kaasa suitsetamisest alguse saanud tulekahjude ennetamisele.

3.1.Järjeldused

1.Statistiliste andmete analüüsile tuginedes kujunes välja hukkunu vigastatu profiil:

- a) vanus 58 aastat;
- b) meessoost;
- c) Põhja või Lõuna regiooni elanik;
- d) 53 % ulatuses vanadus- või töövõimetuspensionil;
- e) kõnekeele kohta info puudub;
- f) tulekahju saab alguse diivanist või voodist;
- g) suurema tõenäosusega alkoholijoobes isik.

Autore järeldab, et suitsetamisest alguse saanud tulekahjus hukkunu ja tavalise suitsetaja profiil kattuvad vaid kahes punktis:

- a) Keskmine suitsetamisest alguse saanud hukkunu vanus jääb 50 ja 60 aasta vahemikku.
- b) Suuremas osas keskmised suitsetajad ja suitsetamisest alguse saanud hukkunud on meessoost.

Ülejanud profiilide punktid ei kattu. Juhul kui, suunata ennetustööd kõikidele suitsetajatele, võib kampaania sõnum sihtrühmani mitte jõuda.

2. 2013 a. statistika näitab, et vaatamata sellele, et Eesti Vabariigis on keelatud EU aktsiisimärkideta tubakatoode müük, ostab iga kolmas suitsetaja illegaalseid tubakatooteid aega-ajalt ja iga kuues ostab pidevalt. Autori arvates peab lisaks sõnumile, et nende tubakatoode müük\ost on ebaseaduslik ja kahjulik Eesti majandusele, rääkima veel sellest, et

need tubakatooted võivad olla eluohtlikud, kunda puuduba isekustumisfunktsioon, mille tõttu oht, et sellest sigaretist puhkeb tulekahju, on suurem.

3.2. Ettepanekud

Suitsetamisest alguse saanud tulekahju ennetamiseks võib kasutada vigastuste ja õnnetuste ennetamiseks vajalike meetmete rakendamise klassikalisi strateegiaid (Injury in America 1985:7; Robertson 1991:510; Hedlund 2000:82, ref. Talmar- Pere 2012). Selleks tuleb:

- a) tagada automaatne kaitse seadmete valmistamise ja keskkonna kujundamisega,
- b) veenda inimest käituma selliselt, et ta hoiduks õnnetusest, kaitseks ennast ise õnnetuse eest,
- c) nõuda individuaalse käitumise õigusaktidega.

1. Euroopa Liidus on juba tagatud nn automaatne kaitse, sest kasutusel on isekustuvad sigaretid. Kuna MEMODE analüüs näitab, et läbi nelja aasta olid andurid korras ja rakendusid tööle suitsetamisest alguse saanud tulekahjude puhul ainult seitsmel korral, siis tuleks erilist tähelepanu pöörata suitsuandurite kontrollile ja seda eriti ohustatud sihtrühma seas.

2. Mis puudutab eelpool nimetatud punkti 3, siis vastavalt alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadusele § 57 on lubatud väljastpoolt EL territooriumi Eestisse aktsiisivabalt sisse tuua 40 sigaretti e kaks standardset pakki inimese kohta.

Keelatud peaks olema EU standardile mitte vastavate tubakatoodete sissetoomine. Kindlasti võtab osa elanikkonnast taolise muudatuse vastu vaenulikult. Intervjuudes osa vastanutest nimetas selliseid meetmeid põhiõiguste rikkumiseks. Muidugi võib siin välja tuua mitmeid vastuargumente.

Võib teha seaduse muudatuse, mis oleks sarnane Toiduseaduse § 51¹. „Kui on põhjust arvata, et teatud toit võib olla ohtlik inimese tervisele või keskkonnale, peatab asjaomase järelevalveasutuse juht sellise toidu käitlemise. Otsustus vormistatakse järelevalveasutuse juhi käskkirjana, milles näidatakse ära toidu nimetus, vajaduse korral andmed vastava partii kohta ning teised ohtlikku toitu identifitseerida võimaldavad andmed ja käitlemisvaldkonnad, milles käitlemine tuleb peatada. Järelevalveasutuse juht teavitab käskkirjast kohe avalikkust ning teave

avaldatakse järelevalveasutuse veebilehel.“ Kuna EU standardile mitte vastavus (isekustuvuse funktsiooni puudus) võib tuua endaga raskeid tagajärgi, võib seda nimetada ohuks kekskonnale ja tervisele.

3. Maailmas on vähemalt 61 riik, kus tubakatoodete paki peale on kirjutatud, et tubaka tarbimine on ohtlik tervisele. Aga mitte üheski riigis ei ole kohustuslik mainida, et tubakatooted võivad põhjustada tulekahju (Tobacco...03.03.14). Kuna Eesti jaoks on nimetatud probleem aktuaalne, siis tuleks muuta Tubakaseaduse § 13 „Suitsetatava tubakatoote terviseohu hoiatused.“ Paragrahvi nimetus ja muudatused võiks välja näha jätmisena:

§ 13 Suitsetatava tubakatoote tervise ja *eluohu* hoiatused:

Lisaks olemasolevatele hoiatustele võiks olla veel järgmised:

- 1) „ Iga kuu hukub hooletu suitsetamise tõttu kaks inimest“;
- 2) „ Iga 60 tunni tagant puhkeb hooletu suitsetamise tõttu tulekahju“;
- 3) „ Tänu hooletule suitsetamisele saavad kaks inimest kuus raskelt vigastada“;

Võimalusel peaks paki ühel poolel olema hoiatav tekst ja teise tähelepanu tõmbav pilt, näiteks põlenud maja või korter (näidis Lisas 4). Selle pärast, et uuringud näitavad, et selgitav pilt ja tekst mõjuvad inimese käitumise rohkem, kui lihtsalt hoiatav tekst (Sambrook Research International 2009)

Seisuga 23.04.2014 on vastav ettepanek suunatud Sotsiaalministeeriumile, juhtivspetsialist Katrin Karolinile.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärk oli töötada välja ettepanekud ennetustöö tõhustamiseks suitsetamisest alguse saanud tulekahjude puhul.

Lõputöö annab ülevaate Eestis juba teostatud ennetuskampaaniatest, mis olid otseselt või kaudselt suunatud suitsetamisest alguse saanud tulekahjude ennetamisele. Töös on esitatud uurimisülesannetest lähtuv statistiliste andmete analüüs ning autori poolt läbi viidud ohustatud sihtrühma küsitlus.

Lõputöö eesmärk sai täidetud, sest 2010.-2013 a. MEMOD-e analüüsi tulemusena selgus suitsetamisest tingitud tulekahju tekitaja profiil. Eelpool nimetatud analüüsi tulemusena oli autoril võimalik teha mitmeid ettepanekuid antud probleemi lahendamiseks. Oluliseks peab autor konkreetsele sihtrühmale suunatud uue sotsiaalreklaami välja töötamist (vt peatükke 2 ja 3).

Uue sotsiaalreklaami välja töötamisel tugines autor vastavatele välismaistele näidistele ja tänavaküsitlusele. Ohustatud sihtrühmale näitas autor nimetatud reklaami (joonis 8, joonis 9) ja uuris, kui selge sõnumiga reklaamplakatid on ning kas reklaam veenaks neid käituma teisiti või mitte. Intervjuude materjalid on esitatud uuringu tulemusi kajastavas osas.

Autor järeldas, et keskmine suitsetaja ja keskmise suitsetamisest alguse saanud tekitaja profiilid kattuvad vaid osaliselt. Mis omakorda tähendab, et juhul, kui valida ennetuskampaaniat suitsetajatele, mitte rõhutades ohustatud sihtrühma, võib vajalik sõnum jääda kätte saamata

Tulevikus, ennetades suitsetamisest alguse saanud tulekahjusi, peab erilist tähelepanu pöörama sellele, et suur osa tulekahjudes hukkunuid, olid alkoholijoobes. See fakt vajab erilist tähelepanu.

РЕЗЮМЕ

Краткое описание: данная дипломная работа написана на тему «Предотвращение пожаров начавшихся по причине курение». Объем основной части работы составляет 35 страниц. Работа содержит 3 таблицы и 10 схем\схематических рисунков. Работа написана на эстонском языке с резюме на русском языке.

В Эстонии существует проблема, касающаяся пожаров начавшихся по причине неосторожного курения и связанные с этим последствия. В 2013 году по вышеупомянутой причине началось 148 пожаров, которые унесли жизни 22 человек.

Целью данной дипломной работы является выявление возможных превентивных мер, которые бы уменьшили количество пожаров начавшихся по причине курения.

Дипломная работа состоит из трех частей. В первой части работы автор обзрывает превентивные теории и распространённость курения среди жителей Эстонии. Во второй части автор проводит эмпирическое исследование. И в третьей автор делает выводы и приводит свои предложения, как можно улучшить превентивную работу в данной сфере.

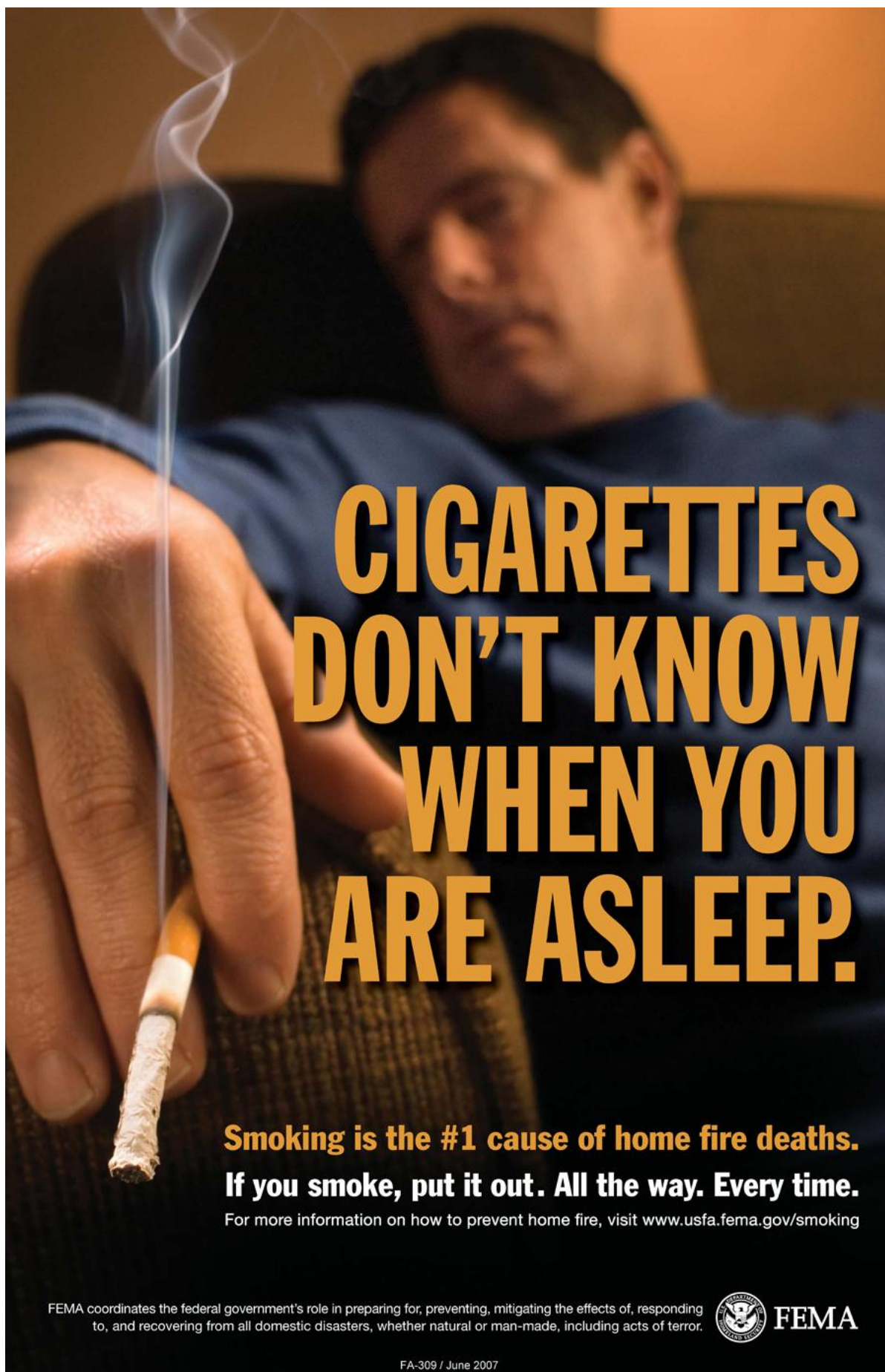
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- 2013 päästeaasta arvudes. Päästeameti siseveebis välja otsitud 13.02.2014
- Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, jõustumine 01.04.2014
- Bachmann, T. & Maruste, R. 2003. Psühholoogia alused.
- Hall, J. 2013. The smoking-material fire problem
- ГОСТ 3593-2000 välja otsitus 02.02.2014 ww.vsegost.com/Catalog/11/11050.shtml#50406
- Kasmel, A., Lipand, A. 2007. Tervisedenduse teooria ja praktika I.
- Laaniste, P. 2009. Seletuskiri „Tubakaseaduse muutmise seaduse” eelnõu juurde
- Курение – причина пожара...välja otsitud 07.03.2014
www.novolukoml.by/news/rescuers/kurenje-prichina-pozhara.html
- Normet, I. 2014. Tubakapoliitika roheline raamat
- Orro, E. 2013. Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis 2012.
- Rahvaarv 2013. Statistikaameti kodulehelt www.stat.ee/72428 välja otsitud 19.03.2014
- Sambrook Research International 2009, A review of the science base to support the development of health warnings for tobacco packages
- Suitsetaja profiil: madalapalgaline keskealine mees (uurijaks TNS EMOR).
www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/suitsetaja-profiil-madalapalgaline-keskealine-mees.d?id=19031223 .Välja otsitud 19.01.2014
- Talmar-Pere, A. 2012. Tule-, vee- ja liiklusohutuse alane ennetusuuring
- Tobacco packaging warning messages
ww.en.wikipedia.org/wiki/Tobacco_packaging_warning_messages
- Tubakaseadus Vastu võetud 04.05.2005, RT I 2005, 29, 210, jõustumine 05.06.2005
- Turvalisus poliitika 2010 hwww.siseministerium.ee/public/Turvalisuspoliitika_2010.pdf
- Turvalisus poliitika 2012. www.issuu.com/siseministerium/docs/turvalisuspoliitika_2012
- U.S. and World Population Clock. census.gov/popclock välja otistud 20.03.2014
- U.S. Fire Administration. Cigarettes dont know when you are asleep välja otistus 03.03.2014
www.usfa.fema.gov/downloads/pdf/smoking/fa-309p.pdf
- Uku, H. 2014. Tulekahjudes hukkunud 02.2013- 02.2014
- Uku, H. 2014. Aasta Päästeameti strateegiliste põhinäitajate ülevaade

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Eesti ja USA võrdlustabel	14
Tabel 2. Püstitatud prognoosi täituvus, 2010. ja 2013.a võrdlus.....	15
Tabel 3. Ohustatud sihrtühma määramine	24
Joonis 1. Vigastuste vähendamise strateegiad	9
Joonis 2. Hukkunutega tulekahjude tekkepõhjused.....	12
Joonis 3. Tulekahjudes vigastatute arv aastal 2013	12
Joonis 4. Suitsetamisest alguse saanud tulekahjude kahjum sõltuvalt tulekahju puhkemise kohast	13
Joonis 5. Suitsetamise levik Eesti elanike hulgas.....	16
Joonis 6. Suitsetajate osakaal soo järgi.....	17
Joonis 7. Legaalsete ja illegaalsete tubakatoodete tarbimine	20
Joonis 8. Sotsiaalreklaami sõnumi arusaadavus ohustatud sihtrühma seas.....	27
Joonis 9.USA sotsiaalreklaam	28
Joonis 10. Valgevene sotsiaalreklaam	28

LISA 1. USA sotsiaalreklaam „Sigaret ei tea, millal sa magama jääd!“

A photograph of a man in a blue t-shirt sleeping on a couch. He is holding a lit cigarette in his right hand, and a thin trail of smoke rises from it. The background is a warm, orange-toned wall.

**CIGARETTES
DON'T KNOW
WHEN YOU
ARE ASLEEP.**

**Smoking is the #1 cause of home fire deaths.
If you smoke, put it out. All the way. Every time.**

For more information on how to prevent home fire, visit www.usfa.fema.gov/smoking

FEMA coordinates the federal government's role in preparing for, preventing, mitigating the effects of, responding to, and recovering from all domestic disasters, whether natural or man-made, including acts of terror.

FEMA

FA-309 / June 2007

LISA 2. Valgevene sotsiaalreklaam „Väike sigaret—suur häda!“

LISA 3. Küsimustik

Reklaamplakati mõju

Lehekülg 1

1) Kas Teie tarbite tubakatooteid?

Jah

Ei

muu (täpsustage) _____

2) Juhul kui jah, siis millist marki eelistate (Next, Arktika jne)

3) Kas suitsetate siseruumides?

Jah

Ei

muu (täpsustage) _____

4) Kas suitsetate siseruumides (elutoas, voodis jne) siis, kui olete tarbinud alkoholi?

Jah

Ei

muu (täpsustage) _____

5) Vaadake plakateid:

a) Kellele need on Teie arvates suunatud?

6) Vaadake plakateid:

b) Mis võiks olla Teie arvates selle eesmärk?

7) Vaadake plakateid:

c) Mis mõtteid antud kampaania Teis tekitab?

8) Vanus (täisaastates)

9) Sotsiaalne staatus (töötaja, pensionär, jne)

10) Kõnekeel

11) Teie elukoht

12) Mis tüüpi on Teie elamu (paneelmaja, eramu jne)?

13) Teiepoolsed ettepanekud ja märkused

Täname!

Täname küsitluses osalemise eest.

LISA 4. Võimalik tuleviku sigaretipaki kujunduse lahendus

